

УДК 342.951:37.014.5

DOI <https://doi.org/10.32782/ln.2024.24.34>**Магдаліна І.В.***кандидат технічних наук, доцент,**перший проректор**Дніпровський державний університет внутрішніх справ,*

СИСТЕМА СУБ'ЄКТІВ РЕАЛІЗАЦІЇ ОСВІТНЬОЇ ФУНКЦІЇ ДЕРЖАВИ

Постановка проблеми. Освіта – це процес набуття та передачі знань, умінь, цінностей і навичок, що сприяє розвитку особистості, формуванню світогляду та підготовці до участі в житті суспільства. Її призначення – забезпечити всебічний розвиток людини, передати накопичені поколіннями знання та цінності, а також сприяти соціальному, економічному, культурному та духовному прогресу суспільства. Право громадян України на здобуття освіти є найвищою соціальною гарантією реалізації її прав закріплених в Конституції України. Так, статтею 53 Конституції України закріплено, що «кожен має право на освіту. Повна загальна середня освіта є обов'язковою. Держава забезпечує доступність і безоплатність дошкільної, повної загальної середньої, професійно-технічної, вищої освіти в державних і комунальних навчальних закладах; розвиток дошкільної, повної загальної середньої, позашкільної, професійно-технічної, вищої і післядипломної освіти, різних форм навчання; надання державних стипендій та пільг учням і студентам» [1]. Реалізація права громадян на освіту здійснюється засобом врегулювання суспільних відносин у сфері освіти, які урегульовані системою нормативно-правових актів, в яких визначені механізми реалізації такого права в тому числі через створення інституційних форм реалізації такого права, до яких в тому числі можна віднести систему суб'єктів реалізації освітньої функції держави. Система суб'єктів реалізації освітньої функції держави в Україні є досить розгалуженою та багатофункціональною та в цілому ефек-

тивною, про що вказують рейтингові оцінки якості освіти України в порівнянні з іншими країнами. Так, наприклад, за результатом рейтинг QS Higher Education System Strength Rankings за 2024 рік, який включає країни з найефективнішими системами вищої освіти, Україна посіла 45-те місце, поступившись Польщі (43) та обігнавши Естонію (49) і Пакистан (50) [2]. Під час складання рейтингу було порівняно освітні здобутки країн за чотирма показниками: позиція за ефективністю освітньої системи, доступ населення до ринку якісних освітніх послуг, досягнення кращого вишу держави та обсяги інвестицій у галузь. Відповідно до Рейтингу лідерів у освітній системі, оприлюдненому Організацією економічного розвитку і співробітництва (ОЄРС), Українська система шкільної освіти опинилася на 38 сходинці із 80 країн в яких була здійснена така оцінка [3]. В той же час ці оцінки доволі неточні, оскільки єдиного рейтингу освіти в світі не існує як і не існує єдиних стандартів освіти та ідеальної системи освіти в цілому. Система освіти України отримує неоднозначні оцінки: з одного боку, Україна має чітко визначену структуру освітніх рівнів та цілі всебічного розвитку особистості, але, з іншого боку, існують значні виклики та недоліки, які впливають на якість освіти та її відповідність сучасним вимогам, що підтверджується аналізом освітніх рейтингів та дискусіями щодо реформ.

Значний вплив на ефективність освітньої функції держави впливає раціональність побудови та ефективність діяльності системи суб'єктів освітньої функції держави (від

органів публічної влади до освітніх закладів). Виходячи з цього актуальною є необхідність комплексного узагальнюючого аналізу системи суб'єктів освітньої функції держави, що і зумовило вибір тематики нашої роботи.

Стан дослідження тематики статті. Порівняльний аналіз наукових досліджень освітнянських проблем виявив, що найбільш актуальні суспільні відносини в галузі освіти, як правило, стають предметом дослідження у різних науках майже одночасно, зокрема проблеми державної освітньої політики аналізуються в працях цілого ряду українських вчених: В. П. Андрущенко та В. Л. Савельєва (2010), Л. М. Грень (2020), В. С. Журавського (2003), І. В. Іванюк (2006), Є. В. Краснякова (2012), С. В. Крисюка (2009), К. М. Малярчик (2014), Л. П. Наливайко (2015), Н. І. Ногаса (2020), Я. О. Тицької (2018), Н. Д. Шульги (2018) та ін. У них здійснено аналіз формування та реалізації державної політики в галузі освіти, запропоновано авторське бачення сутності державної освітньої політики. Проте, не зважаючи на значну кількість наукових праць, невирішеною проблемою залишається наявність цілого ряду дискусійних питань щодо змісту освітньої функції держави, правового забезпечення її реалізації, модернізації освіти, ефективності діяльності системи освітньої функції держави.

Предметом дослідження є система суб'єктів освітньої функції держави. **Задачами дослідження** є: визначення системи суб'єктів освітньої функції держави, з'ясування ефективності та вад її діяльності, виокремлення пропозицій щодо її удосконалення.

Виклад основних положень статті. На виконання задач дослідження нижче доцільно визначити систему суб'єктів освітньої функції держави.

Система суб'єктів освітньої функції держави включає органи державної влади, місцевого самоврядування, а також освітні заклади, громадські організації та окремих громадян, які спільно забезпечують реалізацію державної освітньої політики. Держава через

ці суб'єкти встановлює стандарти, фінансує освітні установи, контролює якість освіти та створює умови для доступу до знань.

До таких суб'єктів слід віднести:

1) центральні органи державної влади, зокрема, Президент України – визначає стратегію державної політики у сфері освіти; Верховна Рада України – ухвалює закони, що регулюють суспільні відносини у сфері освіти; Кабінет Міністрів України – координує діяльність центральних органів виконавчої влади; Міністерство освіти і науки України – розробляє та впроваджує державну політику у сфері освіти, визначає стандарти, програми та навчальні плани; Інші міністерства та відомства – можуть мати власні освітні функції у відповідних галузях (наприклад, Міністерство охорони здоров'я – медична освіта, Міністерство внутрішніх справ – правнича та правоохоронна освіта); Національне агентство із забезпечення якості вищої освіти – постійно діючий колегіальний орган з питань реалізації державної політики у сфері забезпечення якості вищої освіти;

2) органи місцевого самоврядування, зокрема виконавчі органи обласних, районних, міських, селищних і сільських рад – відповідають за управління та розвиток освітніх закладів на відповідних територіях, зокрема за забезпечення їх функціонування та фінансування;

3) освітні заклади: дошкільні, загальноосвітні, професійно-технічні, вищі навчальні заклади – безпосередньо реалізують освітній процес, надаючи послуги з навчання та виховання;

4) заклади позашкільної освіти, науково-дослідні установи також є частиною системи, забезпечуючи додаткову освіту та розвиток науки;

5) громадські організації та об'єднання: професійні асоціації, батьківські комітети, освітні фонди – можуть брати участь у формуванні освітньої політики, здійснювати громадський контроль за якістю освіти, надавати підтримку освітнім ініціативам;

6) окремі громадяни: педагогічні працівники – втілюють освітній процес, забезпечують якість викладання;

7) здобувачі освіти (учні, студенти) – є активними учасниками освітнього процесу, а їхня роль зростає з розвитком гуманістичних підходів до освіти.

8) батьки та законні представники – мають право брати участь в управлінні освітнім процесом, вибирати освітні програми для своїх дітей.

Таким чином, система суб'єктів освітньої функції держави є багаторівневою і складається з таких їх груп: 1) суб'єктів формування державної політики в галузі освіти України – нормотворчий рівень (Президент, Верховна Рада, КМУ); 2) суб'єктів реалізації державної політики в галузі освіти – політико-адміністративний рівень (профільні міністерства, органи місцевого самоврядування, заклади освіти,); 3) допоміжних суб'єктів – суспільний рівень (громадські організації, батьківські комітети, наглядові ради).

Напрямки діяльності суб'єктів у реалізації освітньої функції держави є: 1) нормативно-правове регулювання – встановлення правил, стандартів та вимог до освітньої діяльності; 2) фінансове забезпечення – виділення коштів на функціонування та розвиток освітніх закладів; 3) матеріально-технічне забезпечення – забезпечення освітніх закладів необхідними ресурсами, приміщеннями та обладнанням; 4) кадрове забезпечення – підготовка, перепідготовка та підвищення кваліфікації педагогічних працівників; 5) контроль та моніторинг – оцінка якості освітнього процесу, результатів навчання та відповідності стандартам; 6) інноваційний розвиток – стимулювання та підтримка впровадження нових освітніх технологій та методик.

На виконання завдань дослідження в межах цієї статті нижче проаналізуємо рівень повноважень (компетенції) вищевказаних суб'єктів реалізації освітньої функції держави.

Верховна Рада України як законодавчий орган, який формує державну політику у сфері

освіти України приймає відповідні закони та ратифікує міжнародні нормативно-правові акти в даній сфері. Зокрема, реалізація повноважень ВРУ в цій сфері має наслідком прийняття таких законів: «Про освіту», «Про дошкільну освіту», «Про позашкільну освіту», «Про загальну середню освіту», «Про професійно-технічну освіту», «Про вищу освіту», «Про наукову і науково-технічну діяльність» та інші закони. Ключовим нормативним актом у сфері реалізації освітньої функції держави є Закон України «Про освіту» [4]. Слід зауважити, що на відміну від Закону про освіту 1991 року, даний новий закон є більш сучасним та таким, що відповідає концепції адаптації законодавства України до вимог ЄС та здійснює регулювання більш широкого кола суспільних відносин, що виникають у процесі реалізації конституційного права людини на освіту, прав та обов'язків фізичних і юридичних осіб, які беруть участь у реалізації цього права, а також визначає компетенцію державних органів та органів місцевого самоврядування у сфері освіти. Сучасний закон «Про освіту» надає більшу автономію освітнім закладам, підвищує їх прозорість та відкритість, а також створює безпечніше освітнє середовище, зокрема захист від булінгу та можливості для супроводу дітей з особливими потребами. Він запроваджує гнучкіші форми здобуття освіти, включаючи можливість створення ясел та профільної старшої школи, що розширює вибір для учнів та батьків. Закон також закладає інструменти для підвищення якості освіти шляхом заохочення академічної доброчесності та підтримки інноваційних освітніх програм.

До міжнародних актів, що впливають на формування освітньої політики України, ратифікованих ВРУ слід віднести Конвенцію про права дитини, прийняту Генеральною Асамблеєю ООН 20 листопада 1989 року та ратифікованою ВРУ 28 лютого 1991 року, і з 27 вересня того ж року вона стала складовою законодавства України. Окремі її положення стосуються безпосередньо освіти,

зокрема в ст. 23 визначено, що «Держави-учасниці запроваджують безплатну й обов'язкову початкову освіту; заохочують розвиток різних форм середньої освіти, і загальної, і професійної; забезпечують доступність вищої освіти для всіх на основі здібностей кожного; забезпечують доступність інформації та матеріалів у галузі освіти й професійної підготовки для всіх дітей; уживають заходів для сприяння регулярному відвідуванню шкіл і зменшенню кількості учнів, які залишили школу» [5]. Ключовим міжнародним актом, на підставі якого здійснюються сучасні реформи в освіті України є Болонська конвенція (або Болонська декларація) – угода щодо стандартизації підходів до організації навчального процесу і функціонування вищої школи в Європейському Союзі, яка підписана 19 червня 1999 року в місті Болонья міністрами освіти 29 країн Західної і Центральної Європи, Україна приєдналася до Болонського процесу в травні 2005 року [6]. Особливості Болонської конвенції, або Болонського процесу, включають запровадження двоциклового навчання (бакалавр, магістр), застосування Європейської кредитно-трансферної системи (ECTS) для мобільності студентів, створення Європейського простору вищої освіти для забезпечення порівнянності дипломів, розвиток міжнародної мобільності студентів та викладачів, а також створення механізмів контролю якості вищої освіти.

Наступним суб'єктом як формування так і реалізації державної політики в галузі освіти України є Кабінет Міністрів України, який діє у відповідності до Закону України від 27 лютого 2014 року № 794-VII «Про Кабінет Міністрів України» [7], до основних завдань якого в дані сфері входить: вживає заходів щодо забезпечення конституційного права кожної особи на освіту; забезпечує проведення державної політики у сфері освіти; затверджує стратегію розвитку освіти України; розробляє, затверджує та виконує державні цільові програми у сфері освіти; здійснює повноваження засновника державних закладів освіти

або доручає їх здійснення уповноваженому ним органу; забезпечує рівні умови розвитку закладів освіти всіх форм власності; визначає порядок формування і розподілу освітніх субвенцій між бюджетами відповідно до цього Закону та з урахуванням положень Бюджетного кодексу України; визначає порядок розподілу державного фінансування професійної та фахової передвищої освіти; затверджує державні пріоритети з підготовки фахівців, науково-педагогічних та робітничих кадрів, підвищення кваліфікації та перепідготовки кадрів у розрізі галузей знань; затверджує перелік галузей знань та спеціальностей для підготовки фахівців вищої, фахової передвищої освіти; затверджує перелік посад науково-педагогічних і педагогічних працівників закладів освіти; затверджує ліцензійні умови провадження освітньої діяльності; затверджує індикатори оцінки стану освіти в Україні та регіонах; визначає органи ліцензування закладів дошкільної та загальної середньої освіти; утворює спеціально уповноважену державну установу, що організує і забезпечує надання освітніх послуг у сферах дошкільної та повної загальної середньої освіти особам, які перебувають на стаціонарному лікуванні або яким надається реабілітаційна допомога в закладах охорони здоров'я, затверджує статут такої державної установи, порядок проведення конкурсного відбору на зайняття посади її директора, умови оплати праці її працівників та інші акти, якими регулюється її діяльність; затверджує порядок організації здобуття дошкільної та повної загальної середньої освіти особами, які перебувають на стаціонарному лікуванні або яким надається реабілітаційна допомога в закладах охорони здоров'я; затверджує положення про ресурсний центр підтримки інклюзивної освіти; затверджує положення про інклюзивно-ресурсний центр. На виконання своїх завдань у сфері реалізації державної політики в галузі освіти України КМУ приймає відповідні виконавчо-розпорядчі документи, ключовими з яких є: 1. Концепція «Нова українська

школа», схвалена Розпорядженням Кабінету Міністрів № 988-р від 14.12.2016 року, що визначає цілі та етапи реформування загальної середньої освіти [8]. Нова українська школа (далі НУШ) – це програма, яка була впроваджена в Україні з метою модернізації освіти та наближення її до європейських стандартів. 2. Концепція розвитку громадянської освіти в Україні, схвалена Розпорядженням Кабінету Міністрів України від 3 жовтня 2018 р. № 710-р.[9] базується на необхідності створити сприятливі умови для формування та розвитку громадянських компетентностей людини на всіх рівнях освіти та в усіх складниках освіти, що дасть змогу громадянам краще розуміти та реалізувати свої права в умовах демократії, відповідально ставитися до своїх прав та обов’язків, брати активну участь у суспільно-політичних процесах, а також усвідомлено забезпечувати захист, утвердження та розвиток демократії. 3. Концепція створення безперешкодного середовища або запровадження інклюзивної освіти, затверджена Наказом Міністерства освіти і науки України від 01 жовтня 2010 р. № 912 [10] передбачає фізичну доступність, створення сприятливого соціального клімату, використання персоналізованих методів навчання та забезпечення необхідної підтримки для всіх учнів, що базується на принципі рівного доступу до освіти та права навчатися в громаді. 4. Стратегія розвитку вищої освіти в Україні на 2022-2032 роки, схвалена Розпорядженням КМУ від 23 лютого 2022 р. № 286-р. [11] має на меті зробити вищу освіту ефективнішою, якіснішою, доступнішою та більш привабливою, спираючись на шість стратегічних цілей, включаючи підвищення якості управління, забезпечення довіри до закладів, розвиток якісної освітньо-наукової діяльності, інтернаціоналізацію, підвищення привабливості закладів для навчання та кар’єри, та забезпечення їх ефективності [12]. Окрім цього КМУ у сфері реалізації освітньої політики приймає велику кількість підзаконних нормативно-правових актів

у сфері освіти, зокрема: постанови Кабінету Міністрів України «Про утворення Національного агентства із забезпечення якості вищої освіти» від 15.04.2015 р. № 244, «Про затвердження Національної рамки кваліфікацій» від 23.11.2011 р. № 1341, «Про затвердження Положення про Міністерство освіти і науки України» від 16.10.2014 р. № 630, «Про затвердження Державного стандарту базової і повної загальної середньої освіти» від 23 листопада 2011 р. № 1392, – та інші адміністративні правові акти.

Особливе місце в системі суб’єктів реалізації державної політики в галузі освіти України займають профільне міністерство, державні служби та агенства, органи місцевого самоврядування, та асоціації).

Профільним міністерством у цій сфері є Міністерство освіти та науки України (далі – МОН), яке діє на основі Положення про МОН, затверджене Постановою КМУ від 16.10.2014 р. № 630 [13]. МОН є головним органом у системі центральних органів виконавчої влади, що забезпечує формування та реалізує державну політику у сферах освіти і науки, наукової, науково-технічної діяльності, інноваційної діяльності в зазначених сферах, трансферу (передачі) технологій, а також забезпечує формування та реалізацію державної політики у сфері здійснення державного нагляду (контролю) за діяльністю закладів освіти, підприємств, установ та організацій, які надають послуги у сфері освіти або провадять іншу діяльність, пов’язану з наданням таких послуг, незалежно від їх підпорядкування і форми власності. Основні повноваження Міністерства освіти і науки України (МОН) включають розробку та впровадження національної освітньої та наукової політики, затвердження державних стандартів освіти, визначення нормативів матеріально-технічного забезпечення навчальних закладів, формування державного замовлення на підготовку фахівців та координацію міжнародного співробітництва у сфері освіти та науки. МОЗ України видає накази, які визначають

форми, методи та процедури реалізації права громадян на освіту, серед їх рішень у даній сфері можна виділити такі: наказ МОН України від 09.09.2022 № 805 «Про затвердження Положення про атестацію педагогічних працівників», наказ МОН України від 29 серпня 2024 року № 1225 «Про затвердження Професійного стандарту Вчитель закладу загальної середньої освіти» та ін.

Одним із суб'єктів реалізації освітньої функції держави є Національне агентство із забезпечення якості вищої освіти, діяльність якого регулюється постановою Кабінету Міністрів України від 15.04.2015 р. № 244 [14]. Національне агентство із забезпечення якості вищої освіти (далі – НАЗЯВО) є постійно діючим колегіальним органом з питань реалізації державної політики у сфері забезпечення якості вищої освіти. В цілому всі повноваження НАЗЯВО щодо публічного адміністрування у сфері освіти можна виокремити в такі групи: 1) акредитація – НАЗЯВО відповідає за процедуру акредитації освітніх програм та інституційну акредитацію закладів вищої освіти, що є підтвердженням відповідності вимогам якості; 2) оцінювання та експертиза – агентство може залучати акредитовані незалежні установи оцінювання та експертів для проведення процедур акредитації, а також проводити власні експертні оцінки; 3) збір інформації – НАЗЯВО має право отримувати необхідну інформацію, документи та матеріали від державних органів, закладів вищої освіти та інших установ для виконання своїх завдань; 4) розробка рекомендацій – агентство може надавати експертну та організаційну підтримку закладам вищої освіти та Міністерству освіти і науки; 5) міжнародна співпраця – до розгляду питань НАЗЯВО може залучати міжнародних експертів та представників провідних іноземних закладів вищої освіти; 6) забезпечення якості освіти – загалом, НАЗЯВО реалізує державну політику, спрямовану на забезпечення високого рівня якості у вищій освіті України. НАЗЯВО видає накази, які визначають загальні стандарти

якості вищої освіти, форми, методи та процедури забезпечення та підвищення якості вищої освіти в Україні серед їх рішень, наприклад, наказом від 15 травня 2024 року № 686 «Про затвердження Положення про акредитацію освітніх програм, за якими здійснюється підготовка здобувачів вищої освіти» [15].

Серед органів публічної влади, які забезпечують реалізацію освітньої функції держави є місцеві органи виконавчої влади та органи місцевого самоврядування, які затверджують комплексні програми щодо розвитку освіти регіону, розбудови системи освітніх закладів, матеріально-технічного та фінансового забезпечення закладів освіти, які знаходяться на їх утриманні, запровадження інноваційних проєктів розвитку освіти та ін. В межах даного дослідження недоцільно здійснювати аналіз всіх завдань та повноважень, якими наділені місцеві органи публічної влади у сфері освіти, варто тільки зазначити, що вони досить повно закріплені у відповідних нормативно-правових актах, зокрема: 1) повноваження місцевих державних адміністрацій у сфері освіти закріплені в ст. 65 Закону про освіту та в Законі України «Про місцеві державні адміністрації» [16]; 2) повноваження органів місцевого самоврядування у сфері освіти закріплені в ст. 66 Закону про освіту та в Законі України «Про місцеве самоврядування в Україні» [17].

Існують і інші суб'єкти, які дотично здійснюють реалізацію освітньої функції держави, це органи, створення яких ініціюється державою але які діють на засадах державно-громадського партнерства, зокрема це Національне агентство кваліфікацій, яке діє у відповідності до статті 38 Закону України «Про освіту» та Статуту Національного агентства кваліфікацій, затвердженого Постановою КМУ від 5 грудня 2018 р. № 1029 року [18] і є постійно діючим колегіальним органом, що здійснює визначені цим Законом та іншими актами законодавства функції у сфері кваліфікацій.

Окрему систему суб'єктів реалізації освітньої функції держави складають: 1) заклади

освіти та їх органи управління; 2) користувачі освітніх послуг – учасники освітнього процесу (здобувачі освіти, педагогічні, науково-педагогічні та наукові працівники, батьки здобувачів освіти, фізичні особи, які провадять освітню діяльність, інші особи, передбачені спеціальними законами та залучені до освітнього процесу у порядку, що встановлюється закладом освіти); 3) громадські об'єднання (профспілки, які захищають права студентів та працівників освіти; органи студентського самоврядування, що розвивають навички майбутніх керівників; фахові та наукові товариства, які об'єднують фахівців за інтересами; а також молодіжні та дитячі організації, що сприяють соціальному становленню та розвитку дітей і молоді). Сфера їх функцій є досить широкою, що вимагає дослідження їх системи та функціоналу в межах окремого наукового дослідження.

Висновки. В результаті дослідження нами визначено, що система суб'єктів освітньої функції держави є багаторівневою і складається з таких їх груп: 1) суб'єктів формування державної політики в галузі освіти України – нормотворчий рівень (Президент, Верховна Рада, КМУ); 2) суб'єктів реалізації державної політики в галузі освіти – політико-адміністративний рівень (профільні міністерства, органи місцевого самоврядування, заклади освіти,); 3) допоміжних суб'єктів – суспільний рівень (громадські організації, батьківські комітети, наглядові ради).

З'ясовано, що основними вадами системи суб'єктів освітньої функції держави в Україні є: 1) відсутність програмного документу

в цій сфері, до прикладу – Національної (державної) програми розвитку освіти; 2) відсутності єдиного законодавчого акту, в якому слід урегулювати більшість правовідносин, які виникають у сфері освіти, до прикладу – Освітнього кодексу України; 3) наявності конфлікту повноважень суб'єктів публічного адміністрування у сфері освіти, зокрема: між центральними та спеціально створеними органами виконавчої влади (наприклад, МОН і НАЗЯВО щодо знаходження балансу між оцінкою якості освітніх програм та правом закладів освіти на свободу вибору освітніх програм та їх змісту), між місцевими органами виконавчої влади та місцевими органами виконавчої влади щодо розвитку освіти в регіоні та фінансування освітніх програм, та ін.; 4) існування великої кількості підзаконних нормативно-правових актів, в яких питання компетенції та повноважень суб'єктів публічного адміністрування у сфері освіти дублюються (що призводить до конфлікту повноважень та негативно впливає на діяльність закладів освіти);

З метою удосконалення системи суб'єктів освітньої функції держави доцільно прийняти Освітній кодекс України в якому, серед іншого необхідно визначити систему суб'єктів публічного адміністрування, запропоновану нами вище; визначити коло повноважень кожного з зазначених суб'єктів у сфері освіти, напрямки їх взаємодії та вирішення питань конфлікту повноважень; закріпити права, обов'язки та відповідальність суб'єктів публічної влади, які мають забезпечувати адміністрування у сфері освіти.

Анотації

В статті досліджено систему суб'єктів реалізації освітньої функції держави в Україні. В результаті дослідження нами визначено, що система суб'єктів освітньої функції держави є багаторівневою і складається з таких їх груп: 1) суб'єктів формування державної політики в галузі освіти України – нормотворчий рівень (Президент, Верховна Рада, КМУ); 2) суб'єктів реалізації державної політики в галузі освіти – політико-адміністративний рівень (профільні міністерства, органи місцевого самоврядування, заклади освіти,); 3) допоміжних суб'єктів – суспільний рівень (громадські організації, профспілки, батьківські комітети, наглядові ради).

З'ясовано, що основними вадами системи суб'єктів освітньої функції держави в Україні є: 1) відсутність програмного нормативного акту в цій сфері, до прикладу – Національної (державної) програми розвитку освіти; 2) відсутність єдиного законодавчого акту, в якому слід урегулювати більшість правовідносин, які виникають у сфері освіти, до прикладу – Освітнього кодексу України; 3) наявність конфлікту повноважень суб'єктів публічного адміністрування у сфері освіти, зокрема: між центральними та спеціально створеними органами виконавчої влади (наприклад, МОН і НАЗЯВО щодо знаходження балансу між оцінкою якості освітніх програм та правом закладів освіти на свободу вибору освітніх програм та їх змісту), між місцевими органами виконавчої влади та місцевими органами виконавчої влади щодо розвитку освіти в регіоні та фінансування освітніх програм, та ін.; 4) існування великої кількості підзаконних нормативно-правових актів, в яких питання компетенції та повноважень суб'єктів публічного адміністрування у сфері освіти дублюються (що призводить до конфлікту повноважень та негативно впливає на діяльність закладів освіти).

З метою удосконалення системи суб'єктів освітньої функції держави доцільно прийняти Освітній кодекс України в якому, серед іншого необхідно визначити систему суб'єктів публічного адміністрування, запропоновану нами вище; визначити коло повноважень кожного з зазначених суб'єктів у сфері освіти, напрямки їх взаємодії та вирішення питань конфлікту повноважень; закріпити права, обов'язки та відповідальність суб'єктів публічної влади, які мають забезпечувати адміністрування у сфері освіти.

Ключові слова: освітня функція держави, реалізації освітньої функції держави, суб'єкти реалізації освітньої функції держави, правовий статус, повноваження.

Magdalena I.V. System of subjects of implementation of the educational function of the state **Summary**

The article studies the system of subjects of implementation of the educational function of the state in Ukraine. As a result of the study, we determined that the system of subjects of the educational function of the state is multi-level and consists of the following groups: 1) subjects of formation of state policy in the field of education of Ukraine – the normative level (President, Verkhovna Rada, CMU); 2) subjects of implementation of state policy in the field of education – the political and administrative level (profile ministries, local government bodies, educational institutions); 3) auxiliary subjects – the social level (public organizations, trade unions, parent committees, supervisory boards).

It was found that the main shortcomings of the system of subjects of the educational function of the state in Ukraine are: 1) the absence of a program regulatory act in this area, for example, the National (State) Program for the Development of Education; 2) the absence of a single legislative act that should regulate most legal relations that arise in the field of education, for example, the Education Code of Ukraine; 3) the presence of a conflict of powers of public administration entities in the field of education, in particular: between central and specially created executive bodies (for example, the Ministry of Education and Science and the National Agency for Higher Education and Higher Education regarding finding a balance between assessing the quality of educational programs and the right of educational institutions to freely choose educational programs and their content), between local executive bodies and local executive bodies regarding the development of education in the region and financing educational programs, etc.; 4) the existence of a large number of subordinate regulatory legal acts in which the issues of competence and powers of public administration entities in the field of education are duplicated (which leads to a conflict of powers and negatively affects the activities of educational institutions).

In order to improve the system of subjects of the educational function of the state, it is advisable to adopt the Educational Code of Ukraine, in which, among other things, it is necessary to define the system of subjects of public administration, proposed by us above; to determine the scope of powers of each of the specified subjects in the field of education, the directions of their interaction and the resolution of issues of conflict of powers; to establish the rights, duties and responsibilities of subjects of public power, which must ensure administration in the field of education.

Key words: *educational function of the state, implementation of the educational function of the state, subjects of implementation of the educational function of the state, legal status, powers.*

Список використаних джерел:

1. Конституція України. *Відомості Верховної Ради України*. 1996. № 30. Ст. 141.
2. Україна увійшла до ТОП-50 рейтингу держав за якістю вищої освіти. <https://vnz.org.ua/statsti/9231-top-50-rejtyng-jakist-vyschoyi-osvity>.
3. Експерти назвали країни із найефективнішими системами шкільної освіти. URL: <https://tsn.ua/svit/eksperti-nazvali-krayini-z-nayefektivnishimi-sistemami-shkilnoyi-osviti-426875.html>.
4. Про освіту: Закон України від 5 вересня 2017 року № 2145-VIII. *Відомості Верховної Ради України*. 2017. № 38-39. Ст. 380.
5. Законодавчі акти України з питань освіти / Верховна Рада України, Комітет з питань науки і освіти. К.: Парламент. вид-во, 2004. 404 с.
6. Комюніке Конференції Міністрів країн Європи, відповідальних за сферу вищої освіти «Загальноєвропейський простір вищої освіти – Досягнення цілей», м. Берген, 19-20 травня 2005 р. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/994_576#Text.
7. Про Кабінет Міністрів України: Закон України від 27 лютого 2014 року № 794-VII. *Відомості Верховної Ради*. 2014. № 13. Ст.222.
8. Концепція реалізації державної політики у сфері реформування загальної середньої освіти «Нова українська школа» на період до 2029 року: Розпорядження Кабінету Міністрів України від 14 грудня 2016 р. № 988. *Офіційний вісник України*, 2017 р. № 1. Ст. 22.
9. Про схвалення Концепції розвитку громадянської освіти в Україні: Розпорядження Кабінету Міністрів України від 3 жовтня 2018 р. № 710-р. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/710-2018-%D1%80#Text>.
10. Про затвердження Концепції розвитку інклюзивного навчання: наказ міністерства освіти і науки України від 01 жовтня 2010 р. № 912. URL: <https://mon.gov.ua/npa/pro-zatverdzhennya-kontseptsii-rozvitku-inklyuzivnogo-navchannya>.
11. Про схвалення Стратегії розвитку вищої освіти в Україні на 2022-2032 роки: Розпорядження КМУ від 23 лютого 2022 р. № 286-р. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/286-2022-%D1%80#Text>.
12. Про схвалення Концепції безпеки закладів освіти: Розпорядження КМУ від 7 квітня 2023 р. № 301-р. *Офіційний вісник України* від 20.04.2023 р. № 40. Стор. 89. Ст. 2182.
13. Про затвердження Положення про Міністерство освіти і науки України: Постанова КМУ від 16.10.2014 р. № 630. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/630-2014-%D0%BF#Text>.
14. Про утворення Національного агентства із забезпечення якості вищої освіти: постанова Кабінету Міністрів України «Про утворення Національного агентства із забезпечення якості вищої освіти» від 15.04.2015 р. № 244. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/244-2015-%D0%BF#Text>.
15. Про затвердження Положення про акредитацію освітніх програм, за якими здійснюється підготовка здобувачів вищої освіти: Наказ НАЗЯВО від 15 травня 2024 року № 686. URL:

https://naqa.gov.ua/wp-content/uploads/2024/08/%D0%9D%D0%B0%D0%BA%D0%B0%D0%B7_686_%D0%B2%D1%96%D0%B4_15052024_%D0%B4%D0%BE%D0%BE%D0%BF%D1%80%D0%B0%D1%86%D1%8C%D0%BE%D0%B2%D0%B0-%D0%BD%D0%B8%D0%B9_1.pdf.

16. Про місцеві державні адміністрації: Закон України від 9 квітня 1999 року № 586-XIV. *Відомості Верховної Ради України*. 1999. № 20-21. Ст.190.
17. Про місцеве самоврядування в Україні: Закон України від 21 травня 1997 року № 280/97-ВР. *Відомості Верховної Ради України*. 1997. № 24. Ст.170.
18. Статуту Національного агентства кваліфікацій, затвердженого Постановою КМУ від 5 грудня 2018 р. № 1029 року. <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1029-2018-%D0%BF#Text>.
19. Звіт про діяльність Національного агентства кваліфікацій за 2023 рік: Офіційний сайт Національного агентства кваліфікацій. URL: naqa.gov.ua/zviti/2023.